СЕРІЯ «Державне управління»

УДК 35

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-4\(10\)-11-19](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-4(10)-11-19)

Романенко Євген Олександрович доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України, Президент Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління, Андріївський узвіз, буд.11, оф 68, м. Київ, 04070, тел.: (044) 462-55-41, e-mail: roboss1978@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-2285-0543>

Жукова Ірина Віталіївна кандидат наук з державного управління, доцент, Виконавчий директор Президії Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління, Андріївський узвіз, буд.11, оф 68, м. Київ, 04070, тел.: (044) 462-55-41, e-mail: irina_pravo@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-4927-0610>

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ВИНОГРАДАРСТВА ТА ВИНОРОБСТВА

Анотація. У статті відмічено, що вино є одним з найдавніших напоїв створених людиною, а виноробна галузь в світі користується не лише популярністю і повагою, але й належним ставленням до неї з боку держави. Виноградарство — досить складна та витратна справа. Затрати на закладку одного гектару винограднику не обмежуються лише коштами на придбання саджанців і інвестуванням в робочу сил при посадці. Догляд за виноградниками ведеться 11 місяців на рік, причому на одному га працює близько 20 людей. І лише через чотири-п'ять років кропіткої праці, після вступу виноградників у плодоношення збирається урожай, який можна використовувати у виробництві вина, яке буде реалізовується протягом наступного року (після збору врожаю), як того вимагає законодавство.

Доведено, що для марочних вин цей термін збільшується ще на декілька років, залежно від строку витримки. Тож інвестиція у виноградарство є питанням не одного чи двох років. Тому, надважливо розуміти, якими будуть правила гри через два, три, п'ять років, аби бізнес мав можливість прогнозувати та планувати свою подальшу діяльність.

Зазначено, що сьогодні виноградарство і виноробство в Україні, в цілому, знаходиться в глибокій системній кризі, на вихід з якої залишається дуже мало часу. Після анексії Криму Україною було втрачено близько 20 тисяч га

плодоносних площ. На сьогодні, загальні площі виноградників становлять 40,7 тисяч га. Найбільші припадають на Одеську (понад 27 тисяч га), Миколаївську (майже 6 тисяч га), Херсонську (близько 5 тисяч га) та Закарпатську (понад 3 тисячі га) області, де вирощуються не лише загальновідомі сорти винограду, але й власні унікальні, наприклад, одеський чорний, сухолиманський, тельті курук тощо. Так, за оцінками експертів, в Україні нараховується 15 природно-виноградарських макрозон і 58 мікрозон, що дає можливість виробляти унікальні різновиди винопродукції.

Ключові слова: державна політика, механізми державного управління, виноградарство, виноробство, плодоносні площі.

Romanenko Yevhen Oleksandrovych Doctor of Science in Public Administration, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, President of the Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration, Andriyivskyi Uzviz, Building 11, Office 68, Kyiv, 04070, tel.: (044) 462-55-41, e-mail: poboss1978@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-2285-0543>

Zhukova Iryna Vitaliivna Candidate of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Executive Director of the Presidium of the Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration, Andriyivskyi Uzviz, Building 11, Office 68, Kyiv, 04070, tel.: (044) 462-55-41, e-mail: irina_pravo@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-4927-0610>

STATE SUPPORT FOR VITICULTURE AND WINE-MAKING

Abstract. The article notes that wine is one of the oldest man-made drinks, and the wine industry in the world is not only popular and respected, but also properly treated by the state. Viticulture is a rather complicated and expensive business. The cost of planting one hectare of vineyard is not limited to the purchase of seedlings and investment in labor at planting. The vineyards are cared for 11 months a year, and about 20 people work on one hectare. And only after four or five years of hard work, after the vineyards come into fruition, the harvest is harvested, which can be used in the production of wine, which will be sold during the next year (after harvest), as required by law.

It is proved that for vintage wines this term is extended for several more years, depending on the aging period. Therefore, investing in viticulture is a matter of more than one or two years. Therefore, it is very important to understand what the rules of the game will be in two, three, five years, so that the business has the opportunity to predict and plan their future activities.

It is noted that today viticulture and winemaking in Ukraine, in general, is in a deep systemic crisis, from which there is very little time left. After the annexation of Crimea, Ukraine lost about 20,000 hectares of fertile land. Today, the total area of vineyards is 40.7 thousand hectares. The largest are in Odessa (over 27 thousand hectares), Mykolaiv (almost 6 thousand hectares), Kherson (about 5 thousand hectares) and Zakarpattia (over 3 thousand hectares) regions, where not only well-known varieties of grapes are grown, but also their own unique, for example, Odessa black, Sukholiman, telti chicken, etc. Thus, according to experts, in Ukraine there are 15 natural wine-growing macrozones and 58 microzones, which makes it possible to produce unique varieties of wine products.

Keywords: state policy, mechanisms of public administration, viticulture, winemaking, fertile areas.

Постановка проблеми. Державна політика в галузі виноградарства і виноробства є важливою частиною державної соціально-економічної політики України і представляє собою сукупність правових, політичних, економічних, соціальних, інформаційних, консультаційних, організаційних та інших заходів, що здійснюються органами державної влади.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Тенденції розвитку державної підтримки виноградарства та виноробства в умовах глобалізації висвітлені в публікаціях окремих авторів, а саме: О. Бабінова, В. Бакуменко, І. Бідзюра, М. Головатий, Н. Драгомирецька, Ю. Кальниш, А. Колодій, О. Крутий, Н. Нижник, О. Семьоркіна, О. Радченко, Є. Романенко, В. Ребкало, Ю. Сурмін, В. Тертичка та ін.

Мета статті – дослідити особливості державної підтримки виноградарства та виноробства.

Виклад основного матеріалу. За даними Одеської ОДА, у 2019 році в Одеській області було перероблено 83,45 тисяч тонн винограду, в Миколаївській області — 20,97 тисяч тонн, в Херсонській — 14,93 тисяч тонн.

Тому, враховуючи потенціал України, особливо південного регіону в контексті виноградарства, важливо зробити акцент в тому числі і на підтримку національного виробника. Новостворене міністерство аграрної політики і продовольства спільно з корпорацією «Укрвинпром» зараз розробляє законодавчі ініціативи щодо розвитку галузі, працює над створенням програми підтримки експорту виноробної галузі, якої наразі не існує, де прописати детальний механізм розвитку і функціонування галузі з глобальною ціллю — збільшення експорту винопродукції до 30%. [1]

Одним з перших кроків на шляху дерегуляції галузі і підтримки, в тому числі невеликих виноробів стало внесення 26 березня 2021р. до Верховної Ради

законопроектів про підтримку виноробства та спрощення господарської діяльності малих виробництв (№5306) [2] і про скасування маркування маркою акцизного податку неігрістих вин та зброджених напоїв міцністю до 15% (№5307).[3]

З моменту запровадження у 2018 році в законодавстві поняття «мале виробництво виноробної продукції» в Україні їх налічується лише 26, в той час коли в таких країнах, як Франція їх близько 27 тисяч, в Іспанії майже 14 тисяч, у Німеччині близько 10 тисяч, 300 виробництв у Чилі. Цей факт свідчить, що існуючі, встановлені законодавством процедури та існуючі обмеження не дали очікуваного результату та не створили достатніх умов для ведення та розвитку малого бізнесу з виробництва вина.

При цьому, ті суб'єкти, що отримали статус малих виробництв виноробної продукції та відповідні ліцензії на таке виробництво постійно нарікають на складну та забюрократизовану процедуру отримання ліцензії, надмірне навантаження щодо складання та подання визначеної законодавством звітності, необґрунтоване обмеження щодо використання для виробництва вина виключно власно вробленого винограду тощо.

Враховуючи вищенаведене, проектом закону пропонується скасувати низку наступних необґрунтованих бюрократичних процедур та обмежень.

Перше. Пропонується скасувати необхідність отримання ліцензії на виробництво малими виробництвами виноробної продукції, замінивши процедуру ліцензування процедурою повідомлення контролюючому органу про початок здійснення відповідної діяльності.

Слід зазначити, що річна плата за отримання ліцензії малим виробництвом складає 780 гривень щорічно, а тому скасування такої ліцензії не призведе до суттєвих втрат державного бюджету.

Разом з тим, скасування ліцензування виробництва виноробної продукції для малих виробників сприятиме усуненню необґрунтованих бюрократичних перешкод для започаткування даного бізнесу та жодним чином не призведе до погіршення якості виробленої виноробної продукції.

Натомість, контроль держави за діяльністю малих виробництв, їх облік забезпечуватиметься механізмом повідомлення про початок такої діяльності.

З моменту направлення повідомлення про початок діяльності малого виробництва виноробної продукції відповідний суб'єкт господарювання отримає право на виробництво та продаж вина, в свою чергу, контролюючі органи отримають всю необхідну інформацію про місце такої діяльності, обсяги виробленої продукції та ін.

Друге. Пропонується скасувати обмеження щодо використання малими виробниками для виробництва вина виключно власно вирощеного винограду,

плодів, ягід.

Встановлення законодавцем даного обмеження при запровадженні поняття малих виробництв мало на меті збільшення площ під виноградниками та сприяння розвитку малого бізнесу.

Проте, дане обмеження призвело до зворотного результату. Кількість виноградників постійно скорочується, оскільки більшість фермерів-виробників винограду не мають на меті займатися його переробкою та виробництвом вина та воліють продавати вирощений урожай переробникам. При цьому, з огляду на законодавчі обмеження малі виробництва не можуть купляти виноград у його виробників. Відтак, з огляду на відсутність ринків збуту великі виробництва можуть фактично диктувати виробникам винограду закупівельні ціни на сировину. Разом з тим, зняття обмежень для малих виробництв та надання їм можливості закуповувати виноград сприятиме появі нових ринків збуту плодів винограду.

Крім того, як засвідчує досвід багатьох країн, з розвиненою виноробною галуззю, безпосередньо виробництво вина не обов'язково повинно бути пов'язане з вирощуванням винограду самим виробником. Малий виробник вина повинен мати право придбати сировину для його виробництва.

Третє. Пропонується скасувати необхідність подання щомісячної звітності про що неодноразово просили представники виноробної галузі. При цьому, замінити на щорічну звітність.

Четверте. Наступною проблемою є застарілість національних стандартів щодо розливу виноробної продукції у виключно скляну тару, в той час коли у передових країнах світу, таких як США, Сполучене Королівство та Франція, розлив вин дозволено у металеві банки із харчового алюмінію та кеги із алюмінію та нержавіючої сталі. Отже, пропонується дозволити розлив вина у металеві банки із харчового алюмінію та кеги із алюмінію та нержавіючої сталі.[2]

Законопроектom №5306 пропонується вирішити наступні питання:

- Встановити, що малі виробництва виноробної продукції здійснюють виробництво вин виноградних, вин плодово-ягідних та/або напоїв медових без отримання ліцензії на виробництво. Право на здійснення діяльності з виробництва алкогольних напоїв (вин виноградних, вин плодово-ягідних та/або напоїв медових) малі виробництва виноробної продукції набувають шляхом подання до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, повідомлення про початок виробництва алкогольних напоїв.

- Дозволити малим виробництвам виноробної продукції використання придбаного винограду українського походження.

- Встановити, що звіт про обсяги виробництва та/або обігу (в тому числі імпорту та експорту) алкогольних напоїв подається малими виробництвами

виноробної продукції щорічно, замість щомісячної звітності.

- Встановити штраф за неподання, несвоєчасне подання або подання з недостовірними відомостями звіту про обсяги виробництва та/або обігу (в тому числі імпорту та експорту) алкогольних напоїв малими виробництвами виноробної продукції до органу виконавчої влади, уповноваженого Кабінетом Міністрів України у розмірі 1020 гривень.

- Дозволити розлив виноробної продукції та зброджених напоїв, одержаних виключно в результаті природнього (натурального) бродіння фруктових, ягідних та фруктових-ягідних соків у металеві банки із харчового алюмінію та дозволити розлив зазначеної продукції у металеві бочки з харчового алюмінію та бочки із нержавіючої сталі (кеги) місткістю від 50 до 600 л.

- Встановити штраф за переробку, виробництво та/або реалізацію малим виробництвом виноробної продукції вин виноградних, вин плодово-ягідних, напоїв медових з використанням спирту етилового та/або перевищення об'єму виробництва продукції у розмірі 200 відсотків вартості виробленої продукції (за оптово-відпускними цінами), але не менше 15000 гривень;

- Встановити штраф за переробку, виробництво та/або реалізацію малим виробництвом виноробної продукції вин виноградних, вин плодово-ягідних, напоїв медових із придбаних виноматеріалів - 200 відсотків вартості виробленої продукції (за оптово-відпускними цінами), але не менше 15000 гривень;

- Зняти обмеження, згідно яких центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну аграрну політику у сфері сільського господарства, визначає з виділенням у натурі зони виробництва винограду та регламентує сортовий склад вирощування винограду відповідно до спеціалізації району виноградарства.

- Зняти обмеження, згідно яких садіння виноградників для виноробства дозволяється лише у виноробних місцевостях із застосуванням районованих або перспективних сортів винограду відповідно до проекту, який затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної аграрної політики, політики у сфері сільського господарства.

- Зняти обмеження щодо надання державної підтримки суб'єктам малого і середнього підприємництва, які займаються виробництвом виноробної продукції.[2]

Таким чином прийняття законопроекту №5306 матиме позитивний вплив на сферу виробництва виноробної продукції; дозволить малому та середньому бізнесу розвивати галузь та заохотить його до розширення його меж шляхом відкриття нових виробництв, що в перспективі забезпечить зайнятість населення через заповнення нових робочих місць; посилить конкурентоздатність малих виробників виноробної продукції та розширить пропозицію на ринку вин.

Наступною проблемою на вирішення якої розроблено законопроект №5307 –

це зменшення витрат підприємств на нанесення акцизних марок на пляшки натуральних вин, але акцизний податок з таких напоїв залишиться без змін [3].

Алкогільна продукція в Україні є підакцизною. Ставки акцизного податку у 2021 році складають – для звичайних неігристих вин з фактичною міцністю від до 15% етилового спирту – 0,01 грн за літр, для ігристих вин міцністю до 15% - 11,65 грн за літр, для пива 2,78 грн за літр тощо.

Алкогільні напої з фактичною міцністю спирту понад 8,5% підлягають маркуванню маркою акцизного податку. Марки встановленого зразка виготовляються державними підприємствами, на підставі замовлення Державної фіскальної служби.

Для отримання акцизних марок підприємству, яке виготовляє або імпортує алкогільні напої необхідно подати до територіального органу ДФС ряд документів, зокрема довідку про сплату податку, зявку-розрахунок про потребу в марках за їх видами, копію платіжного документу, що підтверджує оплату за марку, звіт про використання марок, придбаних у попередньому місяці. Вказані документи подаються в електронній формі щомісячно. Акцизні марки видаються після спливу 2 місяців від моменту подачі вищезазначених документів. За збереження марок відповідальний покупець марок, місцем збереження може бути або приміщення продавця, або банківські установи. Приміщення в яких зберігаються марки мають охоронятися сигналізацією, бути ізольованими від інших приміщень.

Плата за акцизні мари для алкогільних напоїв становить 0,19 грн за одну штуку. Плата за придбання марок зараховується до державного бюджету і, відповідно до бюджетного законодавства, використовується виключно з метою фінансування витрат держави, пов'язаних з виготовленням, зберіганням та реалізацією марок, тобто не має на меті наповнення державного бюджету.

Щодо необхідності маркування натуральних вин, слід зазначити що ставка акцизного податку становить 1 копійку за літр, а акцизна марка, яка по-суті є підтвердженням сплати акцизу, коштує 19 копійок. За підрахунками експертів, адміністрування процесів пов'язаних із маркуванням вартує бізнесу невиправдано дорого у порівнянні зі ставкою. Собівартість марки може сягати від 4 до 6 грн на одну пляшку вина, оскільки закупівля відповідного обладнання для нанесення акцизної марки може коштувати виробнику щонайменше 500 тис. грн. Нанесення ж акцизної марки вручну так само потребує значних витрат на оплату праці та витрат часу. Отже, очевидно є диспропорція між фіскальним навантаженням, встановленим на одиницю виробленої продукції та витрат на адміністрування цих процесів. Для порівняння, ставка податку для пивної продукції складає 2,78 гривні на літр продукції, однак необхідність нанесення акцизної марки відсутня, а отже виробники пива не несуть жодних витрат на адміністрування зазначених

процесів, у порівнянні з виробниками натуральних вин.

Варто наголосити, що законопроектом пропонується скасувати необхідність нанесення марки акцизного податку для натуральних вин, але сам акцизний податок залишається. Тобто ситуація за аналогією з пивною продукцією, сидром тощо, де акциз сплачується, а маркування відсутнє.

Міжнародний досвід показує, що в ряді країн маркування алкогольної продукції маркою акцизного податку як таке відсутнє, адже існують інші шляхи підтвердження сплати податку. Завдяки цьому, відповідно і самі виробники не несуть ні витрат, ні ризиків, пов'язаних із маркуванням.

Проектом Закону №5307 пропонується внести зміни до пункту 226.6. статті 226 Податкового кодексу України, а саме закріпити, що маркуванню маркою акцизного податку не підлягають звичайні (неігристі) вина, зброджені напої, фактична міцність яких не вища за 15 відсотків об'ємних одиниць етилового спирту, за умови що етиловий спирт, який міститься у готовому продукті, має повністю ферментне (ендогенне) походження [3; 4; 5].

Висновки. Таким чином прийняття законопроекту №5307 матиме позитивний вплив на сферу виробництва виноробної продукції; дозволить бізнесу скоротити витрати та акумулювати їх у розвиток галузі, що стимулюватиме галузь до розвитку і розширенню, шляхом відкриття нових виробництв, що в перспективі забезпечить зайнятість населення через заповнення нових робочих місць; посилить конкурентоздатність українських виробників виноробної продукції та розширить пропозицію на ринку вин.

Література:

1. Як виноробство може стати іміджевою галуззю України. <https://delo.ua/opinions/jak-vinorobstvo-mozhe-stati-imidzhevoju-galuzzju-369101/>
2. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розвитку виробництва виноробної продукції та спрощення господарської діяльності малих виробництв виноробної продукції: проект Закону від 26.03.2021р №5306 Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71531
3. Проект Закону про внесення змін до статті 226 Податкового кодексу України щодо відміни маркування маркою акцизного податку звичайних (неігристих) вин, зброджених напоїв, міцністю не вище 15 відсотків об'ємних одиниць етилового спирту ферментного походження: проект Закону від 26.03.2021р №5307 Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71532
4. Romanenko E. Chaplai I. PUBLIC ADMINISTRATION BY THE MODERN INFORMATION TECHNOLOGIES IN CONSTRUCTION OF UKRAINE / I. Chaplay // Публічне урядування. – 2017. - №2 (7) – травень 2017. - С. 172-180.
5. Romanenko E. Chaplai I., Hurkovskyy V. THEORETICAL AND METHODOLOGICAL IDENTIFICATION OF THE CONCEPT OF "MARKETING COMMUNICATIONS" (ARCHETYPAL APPROACH) / E. Romanenko, I. Chaplay, Hurkovskyy V. // Публічне урядування. – 2017. - №3 (8) –червень 2017 (спецвипуск). - С. 259-266.

References:

1. Jak vinorobstvo mozhe stati imidzhevoju galuzzju Ukraïni. <https://delo.ua/opinions/jak-vinorobstvo-mozhe-stati-imidzhevoju-galuzzju-369101/>
2. Proekt Zakonu pro vnesennja zmin do dejakih zakonodavchih aktiv Ukraïni shhodo rozvitku virobniçtva vinorobnoï produkciï ta sproshhennja gospodars'koï dijal'nosti malih virobniçtv vinorobnoï produkciï: proekt Zakonu vid 26.03.2021r №5306 Rezhim dostupu: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71531
3. Proekt Zakonu pro vnesennja zmin do statii 226 Podatkovogo kodeksu Ukraïni shhodo vidmini markuvannja markoju akciznogo podatku zvichajnih (neigristih) vin, zbrodzhenih napoïv, micnistju ne vishhe 15 vidsotkiv ob'emnih odinic' etilovogo spirtu fermentnogo pohodzhennja: proekt Zakonu vid 26.03.2021r №5307 Rezhim dostupu: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71532
4. Romanenko E. Chaplai I. PUBLIC ADMINISTRATION BY THE MODERN INFORMATION TECHNOLOGIES IN CONSTRUCTION OF UKRAINE / I. Chaplay // Publichne urjaduvannja. – 2017. - №2 (7) – traven' 2017. - S. 172-180.
5. Romanenko E. Chaplai I., Hurkovskyy V. THEORETICAL AND METHODOLOGICAL IDENTIFICATION OF THE CONCEPT OF "MARKETING COMMUNICATIONS" (ARCHETYPAL APPROACH) / E. Romanenko, I. Chaplay, Hurkovskyy V. // Publichne urjaduvannja. – 2017. - №3 (8) – cherven' 2017 (specvipusk). - S. 259-266.